

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Медичний інститут
Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Іщенко Н.М.

“ ” 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Спеціальність 053 «Психологія»

Розробник

Амплеєва О. М.

В.о. завідувача кафедри розробника

Каневський В.І.

В.о. завідувача кафедри спеціальності

Каневський В. І.

Гарант освітньої програми

Каневський В. І.

Директор інституту

Грищенко Г. В.

Директор НН ІПО

Норд Г. Л.

В. о. начальник НМВ

Калініченко В.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Психологія саморозвитку особистості	
Галузь знань	05 – Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	053 – Психологія	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Психологія	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2019-2020, 2020 -2021	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	10	14, 15,16
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	6 кредитів / 180 годин	
Структура курсу: лекції семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	28 год. лекцій	10 год. лекцій
	42 год. семінарські заняття	10 год. семінарські заняття
	110 год. самостійної роботи студентів	160 год. самост. роботи студентів
Відсоток аудиторного навантаження	39%	11%
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета курсу: засвоєння студентами структурованого комплексу знань щодо сучасних напрямів дослідження особистості, опанування принципами застосування цих знань у практичній психології та використання відповідного психодіагностичного інструментарію (методик дослідження особистості), який уможливорює обґрунтований аналіз психологічних проблем людини.

Завдання:

- формування уявлення про психічну активність як засіб відображення та перетворення навколишнього світу; аналіз закономірностей функціонування психіки;
- розширення світоглядного і професійного горизонту в результаті ознайомлення з розвитком психології саморозвитку особистості як навчальної дисципліни;
- ознайомлення з структурними компонентами психіки та їх взаємозв'язком;
- набуття студентами навичок пояснення і використання в практичній діяльності особливостей перебігу психічних процесів, функціонування психічних станів та прояву психічних властивостей.
- формування студентами навичок свідомого самоконтролю та саморегуляції власних психічних станів та поведінки;

В результаті вивчення дисципліни студент має **знати:**

- загальні принципи побудови сучасних теорій особистості;
- основні типи стратегій та методів дослідження особистості;
- основні принципи та можливості та форми практичного застосування теорій наступних напрямів:
 - психодинамічних
 - диспозиційного;
 - біхевіорального-когнітивного
 - феноменологічного
 - гуманістичного
- вітчизняні теорії особистості та основні тенденції розвитку сучасної практичної психології

вміти:

- аналізувати особистість з позиції різних сучасних психологічних концепцій;

- застосовувати принципи і методи аналізу особистості для пояснення власних психологічних проблем;
- добирати адекватні теоретичні та практичні
- підходи до аналізу психологічних проблем клієнтів та інтерпретувати результати тестувань, проведених за допомогою психодіагностичних методик (СМДО, методу незакінчених речень, дослідження механізмів психологічного захисту за Р.Плутчиком, методу дослідження рівня тривожності за Дж. Тейлором, методів дослідження екстраверсії-інтроверсії (за К. Юнгом та Г. Айзенком), методу вивчення рівня суб'єктивного контролю за Дж. Роттером, методу багатофакторного дослідження особистості за Р. Кеттелом; Реп-тесту Дж.Келлі, Q-сортування Стеффенсона)
- складати схеми самозвітів, які допомагають проаналізувати психологічні проблеми людини з позиції ортодоксального психоаналізу, індивідуальної психології А. Адлера;
- застосовувати головні концепції теорії соціального наuczіння для передбачення поведінки.

Програмні компетенції

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2 Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.

ЗК3 Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК1 Знання категоріально-понятійного апарату психології.

ФК13 Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Психологія саморозвитку особистості як галузь психологічної науки	2	2	6
2	Методи дослідження особистості. Загальна характеристика теорій	2	2	6
3	Психоаналітична теорія З.Фрейда	2	2	6
4	Основні положення індивідуальної теорії особистості А. Адлера	2	2	6
5	Аналітична теорія особистості К.Г.Юнга	2	2	6
6	Основні положення его-психології Е.Еріксона	2	2	6
7	Соціокультурна теорія особистості К. Хорні	2	2	6
8	Гуманістична теорія особистості Е. Фромма	2	2	6
9	Транзактний аналіз Е.Берна та його практичне застосування	2	2	6
10	Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості.	2	2	6
11	Теорія типів особистості Г. Айзенка	2	2	6
12	Гуманістична теорія особистості А. Маслоу	2	2	6
13	Екзистенціальна психологія В. Франкла	2	2	6
14	Сучасний стан психології саморозвитку особистості	2	2	6
15	Семінарське заняття	-	2	4
16	Семінарське заняття	-	2	4
17	Семінарське заняття	-	2	4
18	Семінарське заняття	-	2	4
19	Семінарське заняття	-	2	4
20	Семінарське заняття	-	2	4

21	Семінарське заняття	-	2	2
	Всього за курсом	28	42	110

Заочна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Психологія саморозвитку особистості як галузь психологічної науки. Методи дослідження особистості. Загальна характеристика теорій	2	2	32
2	Психоаналітична теорія З.Фрейда. Основні положення індивідуальної теорії особистості А. Адлера. Аналітична теорія особистості К.Г.Юнга	2	2	32
3	Основні положення его-психології Е.Еріксона. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні	2	2	32
4	Транзактний аналіз Е.Берна та його практичне застосування. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості.	2	2	32
5	Сучасний стан психології саморозвитку особистості	2	2	32
	Всього за курсом	10	10	160

4. Зміст навчальної дисципліни

План лекцій

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Психологія саморозвитку особистості як галузь психологічної науки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про психологію саморозвитку особистості. 2. Загальна характеристика психодіагностичних підходів. 3. Об'єктивний підхід. 4. Суб'єктивний підхід. 5. Проективний підхід.

	6. Переваги та обмеження кожного підходу. 7. Умови застосування.
2	Тема 2. Методи дослідження особистості <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні характеристики методів оцінки особистості. 2. Основні типи стратегій дослідження особистості: спостереження, вивчення персональної історії особистості, кореляційний аналіз, формальні експерименти. 3. Типи тестів (особистісні, інтелекту, спеціальних здібностей, досягнень). 4. Поняття стандартизації. 5. Форми стандартизації. 6. Поняття психодіагностичної норми. 7. Поняття надійності тесту. 8. Методи вимірювання надійності тесту. 9. Поняття валідності психодіагностичної методики. 10. Види валідності психологічних тестів.
3	Тема 3. Психоаналітична теорія З.Фрейда <ol style="list-style-type: none"> 1. Ортодоксальний психоаналіз: формування та основні принципи теорії. 2. Стисла історія виникнення психоаналітичної теорії особистості. 3. З. Фрейд як автор психоаналітичної теорії особистості. 4. Топографічна модель організації психіки за Фрейдом. 5. Динамічна структура особистості за Фрейдом (ід, его, супер-его: природа та функції).
4	Тема 4. Основні положення індивідуальної теорії особистості А. Адлера <ol style="list-style-type: none"> 1. Витоки індивідуальної психології . 2. А. Адлер як фундатор теорії індивідуальної психології. 3. Основні концепції індивідуальної психології (суб'єктивне сприйняття дійсності, цілісність, неповноцінність та компенсація, соціальний інтерес, стиль життя, фікційний фіналізм). 4. Типи особистості за Адлером. 5. Практичне застосування концепції Адлера. 6. Природа людини згідно з теорією індивідуальної психології. 7. Індивідуальна психологія як теоретичне підґрунтя конструювання психологічних тестів. 8. Дослідження соціального інтересу за Крендаллом. Причини виникнення, симптоматика та загальні принципи лікування неврозів за Адлером.
5	Тема 5. Аналітична теорії особистості К. Г. Юнга <ol style="list-style-type: none"> 1. Витоки аналітичної психології К. Г. Юнга. 2. Юнг як фундатор аналітичної психології. 3. Основні концепції та принципи аналітичної психології: структура особистості (душі); архетипи; его-спрямованість особистості; розвиток особистості як “набуття самості”. 4. Поняття інтроверсії та екстраверсії. 5. Психологічні функції за К. Юнгом: інтуїція, мислення, відчуття та емоції. 6. Сучасне застосування продовження аналітичної теорії. 7. Соціоніка, соціонічні типи.
6	Тема 6. Витоки та основні положення теорії особистості Е. Еріксона. <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні уявлення про его-психологію. 2. Е. Еріксон як фундатор его-теорії особистості. 3. Основні концепції теорії Еріксона: епігенетичний принцип розвитку;

	<p>психосоціальні стадії розвитку особистості (орально-сенсорна, м'язово-анальна, локомоторно-генітальна, латентна, підліткова, рання зрілість, середня зрілість, пізня зрілість).</p> <ol style="list-style-type: none"> Дослідження его-ідентичності. Життєві кризи. Позитивні та негативні наслідки кризи. Дослідження підліткової кризи Дж.Марсія. Головна завдання юності. Застосування его-теорії для аналізу та корекції поведінки.
7	<p>Тема 7. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні</p> <ol style="list-style-type: none"> К. Хорні: особиста історія. Передумови виникнення теорії К.Хорні. Основні концепції та принципи соціокультурної теорії: потреби дитини, розвиток особистості, базальна тривога; невротичні потреби; орієнтація у спілкуванні за К.Хорні: на людей, від людей та проти людей. Психологія жінки.
8	<p>Тема 8. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма.</p> <ol style="list-style-type: none"> Е. Фромм як фундатор гуманістичної теорії особистості. Основні концепції та принципи теорії Фромма: втеча від свободи та її механізми; позитивна свобода; екзистенційні потреби людини. Соціальні типи характеру за Е. Фроммом.
9	<p>Тема 9. Трансактний аналіз особистості Е. Берна</p> <ol style="list-style-type: none"> Психодинамічна концепція в інтерпретації Е. Берна. Структура особистості за Берном. Функції “дитини”, “батька” та “дорослого”. Сутність комунікацій і природа міжособистісного конфлікту в теорії Берна. Природа людини з точки зору трансактного аналізу. Трансактний аналіз у практиці індивідуальної та групової терапії. Теорія життєвих сценаріїв
10	<p>Тема 10. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> Загальне поняття про диспозиційний напрям у теорії особистості. Гордон Олпорт: особиста історія. Основні принципи та концепції теорії Олпорта: структура особистості; особистісні риси; характеристики рис. Типи індивідуальних диспозицій: координільні, центральні та вторинні риси особистості. Поняття пропріуму (самості). Стадії розвитку пропріуму. Поняття про функціональну автономію та зрілість особистості. Погляд Олпорта на мотивацію. Два види функціональної автономії. Поняття про зрілу особистість. Природа людини з точки зору теорії Олпорта. Емпірична валідація теорії особистісних рис: ідеографічне вивчення структури особистості. Вивчення цінностей людини.
11	<p>Тема 11. Теорія типів особистості Г. Айзенка.</p> <ol style="list-style-type: none"> Ганс Айзенк: особиста історія. основні концепції та принципи теорії типів особистості: незалежні параметри (характеристики) особистості; нейрофізіологічні основи рис та типів; континуум інтроверсія – екстраверсія, емоційна стабільність-нестабільність, психотизм – сила Я. Кроскультурні дослідження.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Проблема соціального та біологічного в людині. 4. Особистісний опитувальник Айзенка. 5. П'ятифакторна модель особистісних рис, фактори особистості, що утворюють Велику П'ятірку: нейротизм, екстраверсія, відкритість досвіду, доброзичливість, свідомість. 6. Фундаментальна лексична гіпотеза. 7. Практичне застосування теорії у особистісному опитувальнику NEO-PI. Людина та ситуація.
12	<p>Тема 12. Гуманістична теорія особистості А. Маслоу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гуманістичний напрям – “третя сила” у психології. 2. А. Маслоу: особиста історія. 3. Основні принципи гуманістичної теорії особистості: особа як цілісність; творчий потенціал; ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація і мотивація зростання; метапатології. 4. Основні положення Маслоу про природу людини. 5. Практичне застосування концепції Маслоу. 6. Природа людини з точки зору теорії гуманістичної психології. 7. Емпірична валідизація гуманістичної теорії: дослідження самоактуалізації. Характеристика особистостей, які само актуалізуються. <p>1. Психологічна утопія А. Маслоу.</p>
13	<p>Тема 13. Екзистенціальна психологія В. Франкла</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В.Франкл: особиста історія. 2. Витоки екзистенціального аналізу В. Франкла. 3. Вчення про прагнення до смислу, про смисл життя, про свободу волі. 4. Загальні цінності людини: творчості, переживання, відношення. 5. Логотерапія як практичне застосування екзистенціального аналізу. 6. Техніки логотерапії.
14	<p>Тема 14. Сучасний стан розвитку психології саморозвитку особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми, що розділяють теоретиків в сфері психології особистості: внутрішні та зовнішні чинники поведінки, узгодження поведінки у часі та різних ситуаціях, різні стани свідомості та поняття несвідомого. 2. Структура особистості. 3. Вплив на поведінку минулого, теперішнього та майбутнього. 4. Єдність поведінки та поняття Я. 5. Актуальні питання сучасної психології особистості.

План лекцій (заочна форма)

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Психологія саморозвитку особистості як галузь психологічної науки. Методи дослідження особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про психологію саморозвитку особистості. 2. Загальна характеристика психодіагностичних підходів. 3. Об'єктивний підхід. 4. Суб'єктивний підхід. 5. Проективний підхід. 6. Переваги та обмеження кожного підходу. 7. Умови застосування. 8. Загальні характеристики методів оцінки особистості.

	<p>9. Основні типи стратегій дослідження особистості: спостереження, вивчення персональної історії особистості, кореляційний аналіз, формальні експерименти.</p> <p>10. Типи тестів (особистісні, інтелекту, спеціальних здібностей, досягнень).</p> <p>11. Поняття стандартизації.</p> <p>12. Форми стандартизації.</p> <p>13. Поняття психодіагностичної норми.</p> <p>14. Поняття надійності тесту.</p> <p>15. Методи вимірювання надійності тесту.</p> <p>16. Поняття валідності психодіагностичної методики.</p> <p>17. Види валідності психологічних тестів.</p>
2	<p>Тема 2. Психоаналітична теорія З.Фрейда. Основні положення індивідуальної теорії особистості А. Адлера. Аналітична теорія особистості К.Г.Юнга</p> <p>1. Ортодоксальний психоаналіз: формування та основні принципи теорії.</p> <p>2. Стисла історія виникнення психоаналітичної теорії особистості.</p> <p>3. З. Фрейд як автор психоаналітичної теорії особистості.</p> <p>4. Топографічна модель організації психіки за Фрейдом.</p> <p>5. Динамічна структура особистості за Фрейдом (ід, его, супер-его: природа та функції).</p> <p>6. Витоки індивідуальної психології .</p> <p>7. А. Адлер як фундатор теорії індивідуальної психології.</p> <p>8. Основні концепції індивідуальної психології</p> <p>9. Типи особистості за Адлером.</p>
3	<p>Тема 3. Основні положення его-психології Е.Еріксона. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні</p> <p>1. Загальні уявлення про его-психологію.</p> <p>2. Е. Еріксон як фундатор его-теорії особистості.</p> <p>3. Основні концепції теорії Еріксона: епігенетичний принцип розвитку; психосоціальні стадії розвитку особистості (орально-сенсорна, м'язово-анальна, локомоторно-генітальна, латентна, підліткова, рання зрілість, середня зрілість, пізня зрілість).</p> <p>4. Дослідження его -ідентичності .</p> <p>5. Життєві кризи.</p> <p>6. Позитивні та негативні наслідки кризи.</p> <p>7. Дослідження підліткової кризи Дж.Марсія.</p> <p>8. Головна завдання юності.</p> <p>9. Застосування его-теорії для аналізу та корекції поведінки</p>
4	<p>Тема 4. Транзактний аналіз Е.Берна та його практичне застосування. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості</p> <p>1. Психодинамічна концепція в інтерпретації Е. Берна.</p> <p>2. Структура особистості за Берном .</p> <p>3. Функції “дитини”, “батька” та “дорослого”.</p> <p>4. Сутність комунікацій і природа міжособистісного конфлікту в теорії Берна.</p> <p>5. Природа людини з точки зору транзактного аналізу.</p> <p>6. Транзактний аналіз у практиці індивідуальної та групової терапії.</p> <p>7. Теорія життєвих сценаріїв.</p> <p>8. Гуманістичний напрям – “третя сила” у психології.</p> <p>9. А. Маслоу: особиста історія.</p> <p>10. Основні принципи гуманістичної теорії особистості: особа як цілісність; творчий потенціал; ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація і мотивація зростання; метапатології.</p> <p>11. Основні положення Маслоу про природу людини.</p>

	<p>12. Практичне застосування концепції Маслоу.</p> <p>13. Природа людини з точки зору теорії гуманістичної психології.</p> <p>14. Емпірична валідація гуманістичної теорії: дослідження само актуалізації.</p> <p>15. Характеристика особистостей, які само актуалізуються.</p>
5	<p>Тема 5. Сучасний стан розвитку психології саморозвитку особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми, що розділяють теоретиків в сфері психології особистості: внутрішні та зовнішні чинники поведінки, узгодження поведінки у часі та різних ситуаціях, різні стани свідомості та поняття несвідомого. 2. Структура особистості. 3. Вплив на поведінку минулого, теперішнього та майбутнього. 4. Єдність поведінки та поняття Я. 5. Актуальні питання сучасної психології саморозвитку особистості.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових)

занять

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Психологія саморозвитку особистості як галузь психологічної науки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про психологію саморозвитку особистості. 2. Загальна характеристика психодіагностичних підходів. 3. Об'єктивний підхід. 4. Суб'єктивний підхід. 5. Проективний підхід. 6. Переваги та обмеження кожного підходу. 7. Умови застосування.
2	<p>Тема 2. Методи дослідження особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні характеристики методів оцінки особистості. 2. Основні типи стратегій дослідження особистості: спостереження, вивчення персональної історії особистості, кореляційний аналіз, формальні експерименти. 3. Типи тестів (особистісні, інтелекту, спеціальних здібностей, досягнень). 4. Поняття стандартизації. 5. Форми стандартизації. 6. Поняття психодіагностичної норми. 7. Поняття надійності тесту. 8. Методи вимірювання надійності тесту. 9. Поняття валідності психодіагностичної методики. 10. Види валідності психологічних тестів.
3	<p>Тема 3. Психоаналітична теорія З.Фрейда</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ортодоксальний психоаналіз: формування та основні принципи теорії. 2. Стисла історія виникнення психоаналітичної теорії особистості. 3. З. Фрейд як автор психоаналітичної теорії особистості. 4. Топографічна модель організації психіки за Фрейдом. 5. Динамічна структура особистості за Фрейдом (ід, его, супер-его: природа та функції).
4	<p>Тема 4. Основні положення індивідуальної теорії особистості А. Адлера</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Витоки індивідуальної психології . 2. А. Адлер як фундатор теорії індивідуальної психології. 3. Основні концепції індивідуальної психології (суб'єктивне сприйняття дійсності, цілісність, неповноцінність та компенсація, соціальний інтерес, стиль життя, фікційний фіналізм). 4. Типи особистості за Адлером. 5. Практичне застосування концепції Адлера. 6. Природа людини згідно з теорією індивідуальної психології. 7. Індивідуальна психологія як теоретичне підґрунтя конструювання психологічних тестів. 8. Дослідження соціального інтересу за Крендаллом. Причини виникнення, симптоматика та загальні принципи лікування неврозів за Адлером.
5	<p>Тема 5. Аналітична теорія особистості К. Г. Юнга</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Витоки аналітичної психології К. Г. Юнга. 2. Юнг як фундатор аналітичної психології. 3. Основні концепції та принципи аналітичної психології: структура особистості (душі); архетипи; еґо-спрямованість особистості; розвиток особистості як “набуття самості”. 4. Поняття інтроверсії та екстраверсії. 5. Психологічні функції за К. Юнгом: інтуїція, мислення, відчуття та емоції. 6. Сучасне застосування продовження аналітичної теорії. 7. Соціоніка, соціонічні типи.
6	<p>Тема 6. Витоки та основні положення теорії особистості Е. Еріксона.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні уявлення про еґо-психологію. 2. Е. Еріксон як фундатор еґо-теорії особистості. 3. Основні концепції теорії Еріксона: епігенетичний принцип розвитку; психосоціальні стадії розвитку особистості (орально-сенсорна, м'язово-анальна, локомоторно-генітальна, латентна, підліткова, рання зрілість, середня зрілість, пізня зрілість). 4. Дослідження еґо -ідентичності . 5. Життєві кризи.
7	<p>Тема 6. Продовження. Витоки та основні положення теорії особистості Е. Еріксона.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Життєві кризи. 7. Позитивні та негативні наслідки кризи. 8. Дослідження підліткової кризи Дж.Марсія. 9. Головна завдання юності. 10. Застосування еґо-теорії для аналізу та корекції поведінки. 5.
8	<p>Тема 7. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. К. Хорні: особиста історія. 2. Передумови виникнення теорії К.Хорні. 3. Основні концепції та принципи соціокультурної теорії: потреби дитини, розвиток особистості, базальна тривога; невротичні потреби; орієнтація у спілкуванні за К.Хорні: на людей, від людей та проти людей. 4. Психологія жінки.
9	<p>Тема 8. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Е. Фромм як фундатор гуманістичної теорії особистості. 2. Основні концепції та принципи теорії Фромма: втеча від свободи та її механізми ; позитивна свобода; екзистенційні потреби людини. 3. Соціальні типи характеру за Е. Фроммом.

10	<p>Тема 9. Трансактний аналіз особистості Е. Берна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Психодинамічна концепція в інтерпретації Е. Берна. 2. Структура особистості за Берном . 3. Функції “дитини”, “батька” та “дорослого”. 4. Сутність комунікацій і природа міжособистісного конфлікту в теорії Берна. 5. Природа людини з точки зору трансактного аналізу. 6. Трансактний аналіз у практиці індивідуальної та групової терапії. 7. Теорія життєвих сценаріїв.
11	<p>Тема 10. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про диспозиційний напрям у теорії особистості. 2. Гордон Олпорт: особиста історія. 3. Основні принципи та концепції теорії Олпорта: структура особистості; особистісні риси; характеристики рис. 4. Типи індивідуальних диспозицій: координільні, центральні та вторинні риси особистості. 5. Поняття пропріуму (самості). 6. Стадії розвитку пропріуму.
12	<p>Тема 10. Продовження. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про функціональну автономію та зрілість особистості. 2. Погляд Олпорта на мотивацію. 3. Два види функціональної автономії. 4. Поняття про зрілу особистість. 5. Природа людини з точки зору теорії Олпорта. 6. Емпірична валідація теорії особистісних рис: ідеографічне вивчення структури особистості. 7. Вивчення цінностей людини
13	<p>Тема 11. Теорія типів особистості Г. Айзенка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ганс Айзенк: особиста історія. основні концепції та принципи теорії типів особистості: незалежні параметри (характеристики) особистості ; нейрофізіологічні основи рис та типів; континуум інтроверсія – екстраверсія, емоційна стабільність-нестабільність, психотизм – сила Я. 2. Кроскультурні дослідження. 3. Проблема соціального та біологічного в людині.
14	<p>Тема 11. Продовження. Теорія типів особистості Г. Айзенка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особистісний опитувальник Айзенка. 2. П'ятифакторна модель особистісних рис, фактори особистості , що утворюють Велику П'ятірку: нейротизм, екстраверсія, відкритість досвіду, доброзичливість, свідомість. 3. Фундаментальна лексична гіпотеза. 4. Практичне застосування теорії у особистісному опитувальнику NEO-PI. 5. Людина та ситуація.
15	<p>Тема 12. Гуманістична теорія особистості А. Маслоу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гуманістичний напрям – “третя сила” у психології. 2. А. Маслоу: особиста історія. 3. Основні принципи гуманістичної теорії особистості: особа як цілісність; творчий потенціал; ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація і мотивація зростання; метапатології. 4. Основні положення Маслоу про природу людини.
16	<p>Тема 12. Продовження. Гуманістична теорія особистості А. Маслоу</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Практичне застосування концепції Маслоу. 2. Природа людини з точки зору теорії гуманістичної психології. 3. Емпірична валідація гуманістичної теорії: дослідження самоактуалізації. 4. Характеристика особистостей, які само актуалізуються. 5. Психологічна утопія А. Маслоу
17	<p>Тема 13. Теорія оперантного навчіння Б. Скіннера</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про біхевіоральний напрям у психології. 2. Основні положення теорії оперантного навчіння. 3. Практичне застосування концепції Б. Скіннера. 4. Лікування, навчання та психокорекції на основі теорії оперантного навчіння.
18	<p>Тема 14. Екзистенціальна психологія В. Франкла</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В.Франкл: особиста історія. 2. Витоки екзистенціального аналізу В. Франкла. 3. Вчення про прагнення до смислу, про смисл життя, про свободу волі. 4. Загальні цінності людини: творчості, переживання, відношення. 5. Логотерапія як практичне застосування екзистенціального аналізу. 6. Техніки логотерапії.
19	<p>Тема 15. Теорія типів особистості Г. Айзенка.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні концепції та принципи теорії типів особистості 2. Трехфакторна модель особистості. 3. Співвідношення біологічного та соціального в природі людини. 4. Сучасна теорія 5 факторів (Five Factors).
20	<p>Тема 16. Основні положення соціально-когнітивної теорії А. Бандури</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про когнітивний напрям у психології. 2. Основні принципи соціально-когнітивної теорії. 3. Навчання через спостереження 4. Структура особистості в теорії А.Бандури.
21	<p>Тема 17. Сучасний розвиток психології саморозвитку особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми, що розділяють теоретиків в сфері психології особистості. 2. Розуміння несвідомого у різних концепціях. 3. Структура особистості. 4. Актуальні питання сучасної психології особистості.

План семінарських занять (заочна форма)

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Психологія саморозвитку особистості як галузь психологічної науки. Методи дослідження особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про психологію саморозвитку особистості. 2. Загальна характеристика психодіагностичних підходів. 3. Об'єктивний підхід. 4. Суб'єктивний підхід. 5. Проективний підхід. 6. Переваги та обмеження кожного підходу. 7. Умови застосування. 8. Загальні характеристики методів оцінки особистості. 9. Основні типи стратегій дослідження особистості: спостереження, вивчення персональної історії особистості, кореляційний аналіз, формальні експерименти. 10. Типи тестів (особистісні, інтелекту, спеціальних здібностей, досягнень).

	<ul style="list-style-type: none"> 11. Поняття стандартизації. 12. Форми стандартизації. 13. Поняття психодіагностичної норми. 14. Поняття надійності тесту. 15. Методи вимірювання надійності тесту. 16. Поняття валідності психодіагностичної методики. 17. Види валідності психологічних тестів.
2	<p>Тема 2. Психоаналітична теорія З.Фрейда. Основні положення індивідуальної теорії особистості А. Адлера. Аналітична теорія особистості К.Г.Юнга</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Ортодоксальний психоаналіз: формування та основні принципи теорії. 2. Стисла історія виникнення психоаналітичної теорії особистості. 3. З. Фрейд як автор психоаналітичної теорії особистості. 4. Топографічна модель організації психіки за Фрейдом. 5. Динамічна структура особистості за Фрейдом (ід, его, супер-его: природа та функції). 6. Витоки індивідуальної психології . 7. А. Адлер як фундатор теорії індивідуальної психології. 8. Основні концепції індивідуальної психології 9. Типи особистості за Адлером.
3	<p>Тема 3. Основні положення его-психології Е.Еріксона. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Загальні уявлення про его-психологію. 2. Е. Еріксон як фундатор его-теорії особистості. 3. Основні концепції теорії Еріксона: епігенетичний принцип розвитку; психосоціальні стадії розвитку особистості (орально-сенсорна, м'язово-анальна, локомоторно-генітальна, латентна, підліткова, рання зрілість, середня зрілість, пізня зрілість). 4. Дослідження его -ідентичності . 5. Життєві кризи. 6. Позитивні та негативні наслідки кризи. 7. Дослідження підліткової кризи Дж.Марсія. 8. Головна завдання юності. 9. Застосування его-теорії для аналізу та корекції поведінки
4	<p>Тема 4. Транзактний аналіз Е.Берна та його практичне застосування. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта: концепція рис особистості</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Психодинамічна концепція в інтерпретації Е. Берна. 2. Структура особистості за Берном . 3. Функції “дитини”, “батька” та “дорослого”. 4. Сутність комунікацій і природа міжособистісного конфлікту в теорії Берна. 5. Природа людини з точки зору транзактного аналізу. 6. Транзактний аналіз у практиці індивідуальної та групової терапії. 7. Теорія життєвих сценаріїв. 8. Гуманістичний напрям – “третя сила” у психології. 9. А. Маслоу: особиста історія. 10. Основні принципи гуманістичної теорії особистості: особа як цілісність; творчий потенціал; ієрархія потреб; дефіцитарна мотивація і мотивація зростання; метапатології. 11. Основні положення Маслоу про природу людини. 12. Практичне застосування концепції Маслоу. 13. Природа людини з точки зору теорії гуманістичної психології. 14. Емпірична валідизація гуманістичної теорії: дослідження само актуалізації. 15. Характеристика особистостей, які само актуалізуються.

5	<p>Тема 5. Сучасний стан розвитку психології саморозвитку особистості.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми, що розділяють теоретиків в сфері психології особистості: внутрішні та зовнішні чинники поведінки, узгодження поведінки у часі та різних ситуаціях, різні стани свідомості та поняття несвідомого. 2. Структура особистості. 3. Вплив на поведінку минулого, теперішнього та майбутнього. 4. Єдність поведінки та поняття Я. 5. Актуальні питання сучасної психології саморозвитку особистості.
----------	---

4.3. Завдання для самостійної роботи

Під час вивчення дисципліни студенти отримають бали за такі види робіт:

1. Відповіді на семінарських заняттях.
2. Складання структурно-логічних схем лекцій.
3. Критичний огляд літератури.

1. Відповіді на семінарах. Для студентів *денної форми* навчання всього у семестрі з дисципліни 21 семінарське заняття, кожне з яких оцінюється по 2 бали, в результаті відповідей на кожному семінарі в протягом семестру, студент має змогу отримати **42 бали**.

Для студентів *заочної форми* навчання максимальна кількість балів за відповіді на семінарах становить **50 (5*10 балів)**.

2. Складання структурно-логічних схем лекцій. Опрацювати лекційний матеріал та додатково самостійно вивчити теоретичний матеріал за підручниками та навчальними посібниками. Самостійно визначити ключові поняття та основні концептуальні положення навчальної теми, які законспектувати у зошит у вигляді схем. За даний вид роботи студенти обох форм навчання отримують **10 балів**.

3. Критичний огляд літератури. Підготувати критичний огляд літературних джерел до однієї із тем для самостійного опрацювання. **Потрібно:** власними словами описати мету огляду; вибрати і дати визначення ключових концепцій і теорій, що використовуються в досліджуваному матеріалі (тексті); дати критичну оцінку тексту, тобто,

погоджуєтесь чи не погоджуєтесь Ви з позицією автора та його аргументацією; зробити свої висновки. **Обсяг роботи** – не більше трьох друкованих через два інтервали сторінок. За своєчасне, правильне і ретельне виконання цього завдання студент може отримати **8 балів**. Термін представлення цього завдання – до залікового тижня. Студентам **заочної** форми даний вид роботи виконувати не потрібно.

Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма навчання:

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповіді на семінарах	42 (21*2)
2	Складання структурно-логічних схем лекцій	10
3	Критичний огляд літератури	8
4	Складання іспиту	40
	Всього	100

Заочна форма навчання:

14, 15 та 16 триместр (для магістрів)

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповіді на семінарах	50 (5*10 балів)
2	Складання структурно-логічних схем лекцій	10
3	Складання іспиту	40
	Всього (разом з балами за 14,15 і 16 триместри)	100

5. Підсумковий контроль (іспит)

1. Основні компоненти теорії особистості (структура особистості; мотивація поведінки; розвиток особистості; психопатологія; психічне здоров'я; можливість змін внаслідок психотерапевтичного впливу).
2. Основні стратегії дослідження особистості (спостереження, вивчення особистої історії, або метод анамнезу, кореляційний аналіз та експериментальне дослідження).
3. Етичні принципи дослідження особистості
4. Критерії наукової прийнятності психологічних тестів (стандартизація, норми, надійність, валідність)
5. Основні типи валідності психологічних тестів
6. Інтерв'ю як метод дослідження особистості
7. Проективні методи дослідження особистості. Види стимульного матеріалу в проективних методиках.
8. Психодинамічний підхід у вивченні особистості.
9. Топографічна модель особистісної організації за З. Фрейдом.
10. Структура особистості за З. Фрейдом.
11. Стадії психосексуального розвитку особистості за З. Фрейдом.
12. Природа тривоги в теоріях З. Фрейда та К. Хорні.
13. Захисні механізми Его.
14. Головна мета, принципи та методи психоаналітичної психотерапії.
15. Основні концепції індивідуальної психології А. Адлера (суб'єктивне сприйняття дійсності; комплекс неповноцінності та компенсація; прагнення до переваги; соціальний інтерес; стилю життя; фіктивна ціль; порядок народження)
16. Особистісні типи за А. Адлером.
17. Погляди А. Адлера на причини розвитку та принципи терапії невротичних розладів.
18. Основні концепції і принципи аналітичної психології К. Юнга
19. Поняття про колективне безсвідоме та архетипи. Головні архетипи за Юнгом (персона, самість, тінь, аніма, анімус).
20. Типологія особистості за К. Юнгом.
21. Его-теорія особистості Е. Еріксона як наслідок розвитку ортодоксального психоаналізу. Основні розбіжності концепцій Фрейда та Еріксона.
22. Епігенетичний принцип в его-психології Е. Еріксона.
23. Психосоціальні стадії розвитку особистості за Е. Еріксоном.
24. Поняття кризи в его-психології Е. Еріксона.
25. Основні принципи та концепції гуманістичної теорії Е. Фромма. Типологія характеру в теорії Фромма.

26. Ділема свобода - безпека в теорії Е. Фромма. Механізми втечі від свободи.
27. Екзистенційні потреби людини за Е. Фроммом.
28. Головні потреби дитячого віку за К. Хорні. Механізм набуття базальної тривоги.
29. Поняття базальної тривоги в соціокультурній теорії К. Хорні.
30. Стратегії компенсації базальної тривоги за К. Хорні.
31. Особистісні типи (орієнтація в спілкуванні) за К. Хорні.
32. Концепція особистісних рис у диспозиційній теорії Г. Олпорта
33. Типи індивідуальних диспозицій за Г. Олпортом.
34. Характеристики зрілої особистості за Г. Олпортом.
35. Погляд Р. Кеттела на природу особистості.
36. Концепція рис особистості в теорії Р. Кеттела.
37. Застосування факторного аналізу у дослідженні особистості: підхід Р. Кеттела.
38. Структура методики дослідження особистості Р. Кеттела. Процедура дослідження. Обробка результатів та інтерпретація даних тестування.
39. Типологічна модель Г. Айзенка: чотири типи особистості на основі двох незалежних параметрів.
40. Екстраверсія, інтроверсія та нейротизм за Г. Айзенком.
41. Загальні положення теорії оперантного навчання Б. Скіннера.
42. Поняття респондентної та оперантної поведінки в теорії Б. Скіннера.
43. Основні принципи соціально-когнітивного напрямку в теорії особистості (за А. Бандурой).
44. Основні компоненти навчання через спостереження за А. Бандурою
45. Основні положення теорії соціального навчання Дж. Роттера.
46. Поняття локусу контролю в теорії Дж. Роттера. Інтернальний та екстернальний локус контролю.
47. Метод дослідження локусу контролю Дж. Роттера.
48. Основні принципи когнітивного напрямку в теорії особистості (згідно з концепцією Дж. Келлі).
49. Поняття особистісного конструкта. Застосування теорії особистісних конструктів у дослідженні особистості.
50. Когнітивний підхід у наданні психологічної допомоги. Терапія фіксованої ролі.
51. "Третя сила в психології". Цілісний та екзистенціалістський погляд на людину в гуманістичній теорії А. Маслоу.
52. Ієрархія потреб за А. Маслоу.
53. Поняття самоактуалізації в теорії А. Маслоу.
54. Дефіцитарна мотивація та мотивація зростання за А. Маслоу.

55. Основні принципи феноменологічного напрямку в теорії особистості (за К. Роджерсом).
56. Я-концепції в теорії К. Роджерса.
57. Поняття “гарне життя” та “повноцінно функціонуюча людина” у теорії К. Роджерса.
58. Принципи терапії, центрованої на людині. Терапевтичні умови конструктивних змін особистості (за К. Роджерсом).
59. Загальні цінності людини за В. Франклом. Логотерапія як практичне застосування екзистенціального аналізу.
60. Визначення особистості в концепціях вітчизняних психологів
61. Загальний аналіз сучасних теорій особистості. Основні тенденції розвитку персонології.
62. Внесок Ролло Мея в психологію.

Приклад білету до іспиту

Форма № Н-5.05

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр

Галузь знань: 05 – Соціально-поведінкові науки

Спеціальність: 053 «Психологія»

Навчальна дисципліна – **ПСИХОЛОГІЯ САМОРОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ**

ІСПИТОВИЙ БІЛЕТ

1. Поняття про особистість у психології (13 балів)
2. Основні концепції і принципи в аналітичній психології К. Юнга (13 балів).
3. Процедура дослідження. Обробка результатів та інтерпретація даних тестування (14 балів).

*Затверджено на засіданні кафедри психології. Протокол №1 від «__» серпня
20__ року*

В.о. завідувача кафедри, доцент

Каневський В.І.

Упорядник, ст. викл. кафедри

Амплесва О.М.

Система оцінювання роботи студентів

Вся робота студента за період вивчення курсу оцінюється у 100 балів максимум. Сума 90 балів і вище оцінюється оцінкою «відмінно», 75-89 – «добре», 60-74 – «задовільно». Загальна кількість балів визначається за формулою: $100=60+40$ (іспит). До заліку студент має змогу набрати 60 максимальних балів.

Студент здає індивідуальні завдання на перевірку відповідно до планових термінів їх виконання. На іспиті студент може отримати додаткові запитання за змістом його індивідуальних завдань.

Іспитовий білет складається з 3 питань. Питання іспитового білету оцінюється у 13, 13 і 14 балів відповідно (1,2-теоретичні питання, 3-практично орієнтоване питання). При відмінному складанні іспиту студент отримує 40 балів. Якщо проходження підсумкового контролю оцінюється добре або задовільно, то бали виставляються в залежності від правильності відповідей на одне з трьох запитань білету. Максимальна сума 60 балів може бути зарахована до загальної суми балів тільки за умов успішного складання іспиту.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. А.В. Иващенко, Ж.П. Семинага. – М.: Изд-во МНЭПУ, 2011. – 120 с.
2. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – СПб.: Питер, 2001. – 272 с.
3. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении: Пер. с англ. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 752 с.
4. Бондаренко О. Ф. Психологічна допомога особистості. – Харків: Фоліо, 1996.
5. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика (психодиагностический инструментарий его применение в условиях социальных служб) / Л.Ф.Бурлачук, Е.П. Савченко. - К.: А.Л.Д., 1995.-100 с.
6. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика личности. – К.: Здоров'я, 2001.
7. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь – справочник по психодиагностике.– 2-е изд., доп. и перераб.- СПб.: Питер, 2009. – 528 с.
8. Гуманистическая и трансперсональная психология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. – 592 с. – (Библиотека практической психологии).
9. Иващенко А. В. Теории личности в зарубежной психологии: Учеб. пособ. /
10. М.С. Жамкочьян; под ред. В.С. Магуна – М.: Аспект пресс, 2010. – 607 с.
11. Мадди С. Р. Теории личности: сравнительный анализ: Пер. с англ. – СПб.: Речь, 2002. – 539 с.
12. Менжулин В.И. Расколдовывая Юнга: от апологетики к критике. – К.: Сфера, 2012. – 207 с.
13. Основи практичної психології: Підручник / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева. – 2-е вид., стер. – К.: Либідь, 2001. – 536 с.
14. Первин Л., Джон О. Психология личности: Теория и исследования / Пер. с англ.
15. Практическая психология / Под ред. М.К. Тутушкиной. - 3-е изд., перераб., доп. – СПб.: Изд-во «Дидактика Плюс», 2000. – 336 с.
16. Практична психологія та психодіагностика: посібник для лабораторних занять / Укл. Карагодіна О.Г., Шинкаренко О.Д. – К., 2012. – 123с.
17. Проективная психология / Пер. с англ. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 456 с.

18. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001.- 320 с.
19. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2001.- 320 с.
20. Романова Е.С. Графические методы в практической психологии. – СПб.: Речь, 2014. – 416 с.
21. Собчик Л.Н. Стандартизованный многофакторный метод исследования личности СМИЛ. – СПб.: Речь, 2000. – 219 с.
22. Сонин В.А. Классики мировой психологии: Биографический энциклопедический словарь / В.А. Сонин, Л.М. Шлионский. – СПб., 2001. – 288 с.
23. Теория личности / К. Холл, Г. Линдсей; Пер. с англ. И.Б. Гриншпун. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2015. – 592 с.
24. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер, 2002. – 608 с.

Додаткова:

1. Абрамова Г. С. Введение в практическую психологию. – Екатеринбург: Деловая книга, 2011.
2. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. – М.: Фонд “За эконом. грамотность”, 1995.
3. Берн Э. Игры, в которые играют люди: Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры: Психология человеческой судьбы. – СПб.: Лениздат, 1992.
4. Института Психотерапии, М.: Издательство Института психотерапии, 2003. — 251 с.
5. Лейбин В.М. Словарь – справочник по психоанализу. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.
6. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности: Теория и практика: Учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 192 с.
7. Носс И.Н. Введение в технологию психодиагностики. — М.: Изд-во
8. Обозов Н. Н. Типы личности, темперамент и характер. – СПб, 1995.
9. оформ. И.В. Осипов.- Харьков: Фолио, 2012. – 381 с.
10. Психология личности: Тесты, опросники, методики / Сост.: Н. В. Киршева, Н. В. Рябчикова. – М.: Геликон, 1995.
11. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб.: Питер, 2002. – 1024 с.
12. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. – М.: Прогресс – Универс, 1994.

13. Романова Е.С. Графические методы в практической психологии. – СПб.: Речь, 2001. – 416с.
14. Самосознание и защитные механизмы личности. Хрестоматия. – Самара: Изд. Дом «БАХРАХ – М», 2000. – 234 с.
15. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии: Наука о душе. – М.: ВЛАДОС, 2015. – 208 с.
16. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990.
17. Фрейд А. Психопатологии детства. - М.: Издательский дом NOTA BENE, 2000. – 222 с.
18. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. – М.: Наука, 1989.
19. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. – СПб.: – М., 1997.
20. Фрейд З. Очерки по психологии сексуальности: Пер. с нем. /Худож. –
21. Фромм Э. Гуманистический психоанализ / Сост. и ред. В.М. Лейбина. – СПб.: Питер, 2002. – 544 с.
22. Хорни К. Самоанализ: Психология женщины. Новые пути в психоанализе. – СПб.: Изд-во С.-Петербур.
23. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис. – М.: Прогресс, 1996.